

Reactie van de MBO Raad internetconsultatie wetsvoorstel “versterken positie mbo-studenten”

De MBO Raad ziet in het onderhavige wetsvoorstel een aantal risico's, met mogelijk een behoorlijke impact voor scholen. Scholen lopen het risico dat de lump sum deels wordt aangetast en dat hier aan de bestedingsvrijheid en bevoegdheden van instellingen wordt geknaagd. De eerder door de MBO Raad aan OCW meegegeven opmerkingen in deze zien we nog onvoldoende verwerkt in de wetsvoorstellen.

Afgesproken is dat er, nadat deze consultatie door OCW is verwerkt en er een definitieve tekst voor het wetsvoorstel ligt, op bestuurlijk niveau overleg plaats zal vinden met de MBO Raad. Desalniettemin reageren wij ook in de internetconsultatie.

Aanleiding voor deze wetsvoorstellen

De minister is van mening dat iedere jongere, ongeacht zijn of haar financiële of persoonlijke situatie, de kans moet krijgen om onderwijs te volgen. Het wetsvoorstel “versterken positie mbo-studenten” wil hieraan bijdragen door:

1. De introductie van een mbo-studentenfonds
2. Maatregelen voor de versterking van de positie van zwangere studenten
3. De introductie van de mbo-verklaring
4. Wijziging van de benaming van mbo-studenten
5. Het niet langer verplichten om nadere vooropleidingseisen te stellen

Hieronder volgt een korte toelichting op een aantal onderdelen waarbij de MBO Raad opletpunten ziet en waartoe we aandacht vragen:

Ad 1. Het voorstel voor het mbo-studentenfonds beslaat de volgende onderwerpen:

- A. Structurele voorziening leermiddelen, als vervolg op de tijdelijke voorziening leermiddelen (van kracht sinds studiejaar 2016-2017)
- B. Een voorziening voor studenten die in verband met de aanwezigheid van een bijzondere omstandigheid studievertraging oplopen. Het gaat daarbij om de volgende categorieën:
 - studenten in overmachtssituaties. De wet noemt hierbij ziekte, zwangerschap en bevalling, handicap of chronische ziekte, bijzondere familieomstandigheden
 - het lidmaatschap van een studentenraad
 - overige door het bevoegd gezag vastgestelde bijzondere omstandigheden

Eerder gaven we aan in principe positief te zijn over het voornemen van de minister om voor mbo-studenten een structurele voorziening te treffen voor studenten die door bijzondere omstandigheden een studievertraging oplopen. Ook zijn we niet tegen het omzetten van de tijdelijke regeling in een structurele situatie. Wel hebben scholen bij de evaluatie van de tijdelijke regeling er op aangedrongen dat de verantwoordelijkheden en regelruimte van de huidige tijdelijke regeling voor scholen in tact dienen te blijven.

In de tekst zien we dit **onvoldoende** verwerkt. Dat maakt dat er bezwaren zijn die van meer fundamentele aard zijn. Tevens is praktische uitvoerbaarheid een aandachtspunt. Bijvoorbeeld:

- a) Zo geeft de wetstekst aan dat er in het geval van ondersteuning voor onderwijsbenodigdheden een *inkomestoets* plaats dient te vinden; de voorziening is bedoeld voor studenten met onvoldoende financiële middelen voor de bekostiging daarvan. Waar de tijdelijke voorziening leermiddelen voorziet in externe betrokkenheid van bijvoorbeeld een instantie als de Stichting Leergeld om scholen te adviseren welke student voor de regeling in aanmerking komt, lijkt de nieuwe regeling daarin af te wijken. Eerder stelde de MBO Raad dat scholen bedoeld zijn voor goed onderwijs en niet in de situatie moeten komen om

inkomenspolitiek te bedrijven. Onze leden bepleiten dan ook behoud van de ruimte vanuit de tijdelijke regeling om bijvoorbeeld stichting Leergeld of gemeenteambtenaren toelatingstoetsen te doen. Er dient voorkomen te worden dat de verhouding tussen scholen en studenten onbedoeld op scherp kunnen komen, met ongewenste gevolgen zoals rechtszaken, of via de media uitgevente geschillen.

- b) De aangekondigde 10 miljoen die voor de regeling beschikbaar is zal worden uitgekeerd via de lumpsum, naar rato van de bekostiging. De vraag is of deze middelen voor al deze (ook nieuwe) doelgroepen voldoende zijn, én of dit voor elke individuele school toereikend is. Meer fundamenteel is dat dit niet mag leiden tot een afwentelingsmechanisme richting budgetten van scholen bedoeld voor het geven van onderwijs (lump sum). Bijvoorbeeld dat een school in geval van grotere aanvragen de middelen bedoeld voor het onderwijs moet verleggen richting deze doelgroepen.
- c) De uitvoering en verantwoording van de regeling vraagt veel meer van scholen dan aangegeven, zowel qua tijd en expertise. Er is een schatting gemaakt van de regeldrukkosten; die zijn 80 uur voor een beleidsplan (per instelling) en één uur per aanvraag. Voorstelbaar is dat één uur per casus een volstrekte onderschatting is. Het totaal aantal verwachte aanvragen per jaar (voor de sector) is circa 8500. Ook dient de verantwoording plaats te vinden in de jaarverslaglegging van de school.

Ad 2. Maatregelen voor de versterking van de positie van zwangere studenten

De verbetering van de positie van zwangere studenten wordt vormgegeven door:

- opnemen van zwangerschap- en bevalling als een geldige reden voor verzuim (gedurende 16 weken)
- een voorziening voor opgelopen studievertraging als gevolg van zwangerschap en bevalling
- zwangerschap wordt opgenomen als persoonlijke omstandigheid in het kader van het bindend studieadvies
- het opnemen van afspraken over de rechten en plichten in het geval van zwangerschap en bevalling als onderdeel van de OOK

We zien in uitwerking van deze maatregel bezwaren met betrekking tot praktische uitvoerbaarheid en bezwaren van meer fundamentele aard, zoals ook bij Ad.1. genoemd, namelijk:

- a) Deze doelgroep wordt toegevoegd aan de aangekondigde 10 miljoen die voor de regeling beschikbaar is zal worden uitgekeerd via de lumpsum, naar rato van de bekostiging. Daarmee geldt ook hier de bovengenoemde vraag is of deze middelen voor al deze (ook nieuwe) doelgroepen voldoende zijn, én dit voor elke individuele school toereikend is. Meer fundamenteel is dat dit niet mag leiden tot een afwentelingsmechanisme richting budgetten van scholen bedoeld voor het geven van onderwijs (lump sum). Bijvoorbeeld dat een school in geval van grotere aanvragen de middelen bedoeld voor het onderwijs moet verleggen richting deze doelgroepen. De uitvoering en verantwoording van de regeling vraagt veel meer van scholen dan in het wetsvoorstel aangegeven, zowel qua tijdsinvestering en uitvoering van maatwerk.

Ad 3. De introductie van de mbo-verklaring wordt in de wet geregeld

De mbo-verklaring wordt in het wetsvoorstel als volgt geregeld:

Artikel 7.4.6a. Mbo-verklaring

1. Een student die ten minste één onderdeel van de opleiding met goed gevolg heeft afgesloten waarvoor geen diploma als bedoeld in artikel 7.4.6, eerste lid, of een certificaat als bedoeld in artikel 7.2.3, eerste lid, kan worden uitgereikt, ontvangt een door de desbetreffende examencommissie af te geven verklaring, indien de student daarom verzoekt.

2. In afwijking van het eerste lid ontvangt de student, ook zonder een daartoe strekkend verzoek, een verklaring van de desbetreffende examencommissie, indien de student:

a. niet meer aan een instelling is ingeschreven;

b. de leeftijd van drieëntwintig jaar nog niet heeft bereikt; en

c. niet in het bezit is van een diploma van een opleiding als bedoeld in artikel 7.2.2, eerste lid, onderdelen b tot en met e, dan wel een diploma voorbereidend wetenschappelijk onderwijs of hoger algemeen voortgezet onderwijs als bedoeld in artikel 7 onderscheidenlijk artikel 8 van de Wet op het voortgezet onderwijs.

3. Het tweede lid is niet van toepassing indien de examencommissie en de student overeenkomen dat wordt afgezien van de afgifte van een verklaring.

Wxxxx.K-1 3

4. Op de verklaring zijn in ieder geval opgenomen de onderdelen die op de datum van beëindiging van de opleiding met goed gevolg door de student zijn afgesloten, een lijst met examenresultaten en de overige bij ministeriële regeling te bepalen gegevens die per categorie van studenten kunnen verschillen.

5. Bij ministeriële regeling wordt voor de verklaring een model vastgesteld, dat voor verschillende categorieën van studenten kan verschillen.

Na het regeerakkoord gaf de MBO Raad aan in principe positief te zijn over het voornemen in het regeerakkoord om voor studenten mbo Entree en niveau 2 die niet hun diploma kunnen behalen, een bewijsstuk mee te geven.

Dit document krijgt nu de naam: mbo-verklaring. Het document krijgt geen civiele waarde in termen van diploma of certificaat, maar laat wel zien wat de uitgevallen student tot dan toe heeft geleerd. Doel is een document met een positieve insteek voor de student en die een uitvaller op weg kan helpen in de overgang naar de arbeidsmarkt. Tevens een document die de student helpt om in een later stadium alsnog het diploma te kunnen behalen.

Echter, in het voorliggende wetsvoorstel (artikel 7.4.6a. Mbo-verklaring) zijn een aantal punten nog **onvoldoende uitgewerkt**, dan wel **onvoldoende duidelijk**:

1. De gekozen uitwerking niet conform de oorspronkelijke bedoeling

De MBO Raad drong er eerder op aan de uitwerking van mbo-verklaring niet groter te maken dan in Regeerakkoord bedoeld is. Beperk dan zowel aanvullende verplichtingen die in de uitvoering volgen vanuit het verplichte 'model' (lid 5) en beperk ook het aantal studenten die dit gaat betreffen. Het wetsvoorstel lijkt dit niet te beperken: lid c. geeft nl. aan ('artikel 7.2.2, eerste lid, onderdelen b tot en met e') dat de verplichting gaat gelden voor alle uitvallers van niveau 2, 3 en 4 onder de 23 jaar.

Onze leden bepleiten een eenvoudige en eenduidige uitwerking van de mbo-verklaring (als vervanger van de instellingsverklaring), waarbij de examencommissie van de mbo-school haar verantwoordelijkheid kan nemen dit binnen de huidige werkwijze en processen van examencommissies. Uitwerking van het voorstel zoals voorligt kan echter leiden tot veel uitgebreidere vormvereisten volgend vanuit een voorgeschreven model van de mbo-verklaring. Met navenante oplopende administratieve lasten voor scholen als gevolg.

Opletpunt is ook dat een onwenselijke prikkel kan worden gecreëerd. Indien de mbo-verklaring eigenstandig meer civiel effect zou gaan krijgen, dreigt diplomagerichtheid van studenten onder druk te komen, indien deze bijvoorbeeld voortijdig een baan aangeboden krijgen. Ook geldt dat scholen straks wel verplicht worden een mbo-verklaring te regelen, daarbij diplomabekostiging mislopen bij uitreiken van een mbo-verklaring en daarbij negatief rendement oplopen middels toename van vsv cijfers.

Het toevoegen van deze nieuwe term in het beroepsonderwijs draagt niet bij aan heldere beeldvorming van het mbo.

2. Uitvoeringsvraagstukken onvoldoende doordacht met risico's voor scholen als gevolg

De uitvoerbaarheid en organiseerbaarheid van het uitreiken van een mbo-verklaring is een groot punt van aandacht. Denk bijvoorbeeld aan de administratieve drukte die ontstaat (zeker als ook uitvallers niveau 3 en 4 op verzoek een mbo-verklaring mogen aanvragen en de overige bij ministeriële regeling te bepalen gegevens per categorie van studenten kunnen verschillen) en de (on)mogelijkheden in de administratieve systemen die de scholen gebruiken. Eerder heeft de MBO Raad met nadruk aandacht gevraagd voor de uitwerking van een 'model' dat past bij de huidige verantwoordelijkheid en werkzaamheden van scholen en examencommissies.

MBO Raad,

(geen persoonsgegevens toegevoegd conform de instructie in de consultatie)